

עושה שדהו אפותיקי - מי אחראי

איתמר העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר: הדין תלוי איך הלוח אמר, ואין מחלוקת^{קט} בין השתי דעות המובאות למטה, כלהלן:

אמי שפיר נאה א"ר יוחנן אינו גובה משאר נכסים - שאמר "לא יהא לך פרעון אלא מזו"

ואבוב דשמואל אמר גובה משאר נכסים - אמר "אם לא פרעת'ך גבה מזו" לא קמה

ליה ברשותיה ולא אדעתא דידה לחודה אוזפיה ואינו חייב באחריותה וגובה משאר נכסים

תניא נמי הכי העושה שדהו אפותיקי לאחר ושטפה נהר: גובה משאר

נכסים כלומר אם ירצה מוכר את אלו והן גובין מן השאר ואם אמר לו "לא יהא לך פרעון אלא מזו" אינו גובה משאר נכסים

תניא אידך העושה שדהו אפותיקי סתם, שלא אמר "לא יהא פרעון אלא מזו"^{קסח}, לבע"ח ולכתובת אשה גובין משאר נכסים

רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים - אשה אינה גובה משאר נכסים^{קסט}

שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין - כלומר דווקא הטילה אחריות כתובתה על

שדה זו וע"מ כן נשאת ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע איזה לחזר מי קנה ראשון ומי

אחרון ותצטרך לדון עם כל אחד ואחד.

[עד כאן דף מא עמוד א]

מתני'

מי שחציו עבד וחציו בן חורין כגון שהיו ב' אחין או ב' שותפין ושחרר א' את חלקו **עובד** את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה

ב"ש אומרים תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אי אפשר, שכבר חציו בן חורין - בת חורין אי אפשר, שכבר חציו עבד, יבטל! והלא לא

נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר לא תוהו בראה לשבת יצרה^{קע} אלא מפני

תיקון העולם כופין את רבו^{קע} ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש:

גמרא

ת"ר המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה והוי חציו בן חורין **וחכ"א לא קנה** בברייתא זו, יש לנו מחלוקת בין רבה ורב יוסף, באיזה מקרה נחלקו רבי וחכמים, כלהלן.

רבה

מחלוקת בשטר:

דברי סבר: דגבי שפחה חרופה: והפדה^{קספ} לא נפדתה או חופשה^{שטר} לא נתן לה מקיש שטר לכסף - מה כסף בין כולו בין חציו, אף שטר נמי בין כולו בין חציו.

ורבנן: גמרי גז"ש: לה לה מאשה - מה אשה חציה לא, אף עבד.

אבל בכסף: דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה

גמרא

להלן ביאור המשנה, לפי רב ורב הונא:

	ושיחררו	שורת הדין - אין העבד חייב כלום	מפני תיקון העולם	כופין את רבו	רשב"ג - משחרר כותב	מאי פליגי
רב	רבו ראשון	לרבו שני - כרובא ששחרור מפקיע מידי שיעבוד	שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה	רבו שני - וכותב עבד שטר על דמיו	משחרר רבו ראשון	במזיק שיעבודו של חברו
עולא	רבו שני	במצות	שהרי יצא עליו שם בן חורין	את רבו ראשון - וכותב עבד שטר על דמיו	משחרר רבו שני	בהיזק שאינו ניכר קמפילגי

פרטים - רב ורב הונא

רב

שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד, ואתי

שחרור ומפקיע שעבוד - כדרבא דאמר רבא הקדש עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת

הגוף למזבח חמץ עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אצלו אתי

איסור חמץ ומפקיע לשעבודיה דעובד כוכבים, והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח,

ואסור בהנאה ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד

ש-שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה יוציא לעז על בניו.

וכותב עבד שטר על דמיו על רבו שני **רשב"ג אומר אין העבד כותב אלא משחרר**

כותב שטר לבעל חובו על דמיו, הואיל והזיק שעבודו ישלם לו.

במאי קא מיפלגי במזיק שיעבודו של חברו: רשב"ג סבר חייב רבנן פטור

לא אמר כעולא - אמר לך שני משחרר קרית ליה מי הוי שיחרורו שחרור.

עולא

אמר מי שיחררו רבו שני, שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות הנהגות בבני

חורין יותר מעבדים, שלא היה קנוי לו ולא יכול לשחררו, אלא מפני תיקון העולם שהרי

יצא עליו שם בן חורין כופין את רבו ראשון ועושה אותו בן חורין

קמפילגי בהיזק שאינו ניכר^{קס}: שרב"ג שמהי היזק רבנן סברי לא שמהי היזק

לא אמר כרב - שני רבו קרית ליה

^{קט} תוספות ד"ה בהיזק שאינו ניכר קמפילגי. לרב דמוקי לה בשחררו רבו ראשון חשיב שפיר היזק בכך אבל שחרור רבו שני דלא הוי אלא מדרבנן חשיב היזק שאינו ניכר וצ"ל דהאי היזק שאינו ניכר חשיב ניכר טפי מההוא דפ' הניזקין (לקמן דף נג.) [מטמא, מנסך ומדמע] דהתם קי"ל דלא שמהי היזק והכא קי"ל כרשב"ג דמשנתו דשמהי היזק:

^{קס} ריטב"א, רשב"א.

^{קסט} ריטב"א, רשב"א

^{קסט} תוספות ד"ה אשה אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה לחזר אחר בתי דינין. פי' בקונט' דווקא הטילה אחריות על שדה זו וע"מ כן ניסת ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע על איזה לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ותצטרך לדון עם כל אחד ואחד ונראה דאם מוכר מוכר בטל לגמרי דאפילו בעל עצמו שמכר יכול לחזור ולבטל המכירה דהכי אמרינן ביבמות בפ' אלמנה (דף סו:) גבי מכנסת שום לבטלה דתניא מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלוקחות ופי' שם בקונט' מכרו שניהם או זה או זה דאם מכר הבעל האשה מוציאה ואם מכרה האשה הבעל מוציא ור"ת פי' דאפילו אם מוכר הבעל הוא עצמו מוציא דתקנו רבנן שלא יתקיים המקח כלל ובטל לאלתר שלא תטרח האשה לטרופי מהם דרשב"ג לטעמיה דאמר הכא שאין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דינים ולא דמי לשאר נכסים של בעל שהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרופי דהתם אין כתובתה מיוחדת עליהן יותר משאר נכסים ואי איכא בני חרי לא גביה ממשעבדי אבל הכא אפילו איכא בני חרי יכולה היא לומר לא שקילנא אלא הני שנתייחדו לי על כן הפקיעו חכמים כח המוכר לאלתר שלא תהא צריכה לחזר אחר בתי דינין. ומתיישב בהך פי' הקונטרס דהאשה שנפלו (כתובות דף פא.) [שהקשה רש"י מה מיוחד היבם, אחרי היבום, אינו יכול למכור שום נכסים שירש מאחיו, הרי הגמרא אומרת בגיטין שכל נשואים ג"כ אינו יכול למכור. ומתוך התוס': שיש חילוק בין ג' יתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com נשמח לקבל הערות ותיקונים.

שדות (אחד מהם שיחד לה בכתובתה) שאין מכר חל, אפילו זמנית, אבל בשאר שדות, רק מכירה לעולם חוזר.]

^{קע} תוספות ד"ה לא תוהו בראה לשבת יצרה. הא דלא נקט קרא דפרו ורבו (1) משום דאי הוה יכול לקיים שבת כל דהו משום מצות פרו ורבו לא הוה כפיין ליה והכא כפיין ליה (2) אי נמי נקט האי קרא משום דמוכחא דמצוה רבה היא. (3) וה"ר יצחק ברבי מרדכי מפרש דנקט לשבת יצרה משום דשייך אף בצד עבדות אבל פרו ורבו לא שייך אלא בצד חירות כן משמע בירושלמי:

בעון קומי רבי אסי העבד מהו שישא במועד אמר להון נשמענה מן הדא יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה ואמר שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פריה ורביה אסור לו לישא במועד פירוש כל שהוא מצווה על פריה ורביה משום לשבת יצרה כגון עבד אבל אפרו ורבו ודאי לא מיחייב ולפי זה בשפחה נמי שייך בה שבת והא דלא כפיין בחציה שפחה וחציה בת חורין אלא היכא דנהגו בה מנהג הפקר היינו משום כיון דלא מיפקדא אפרו ורבו שמא גם לאחר שתשתחרר לא תקיים [דלא כופים על מצות מדברי קבלה].

^{קע} תוספות ד"ה כופין את רבו ועושה אותו בן חורין. וא"ת וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו דהכי אמר בפ"ק דשבת (דף ד.) גבי הדביק פת בתנור וי"ל דווקא התם אמרינן הכי משום דפשע שהדביק סמוך לחשיכה אבל הכא דלא פשע לא וכן בפ' בתרא דערובין (דף קג:) אמר כהן שעלתה לו יבלת חברו חותנה לו בשינוי דקעביד שבות כדי שיזכה חברו בעבודה וכן בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמר מחוסר כפרה בערבי פסחים שמביא כפרתו אחר תמיד של בין הערבים דעשה דפסח שיש בו כרת דחי עשה דהשלמה אלמא קא עברי כהני בעשה דהשלמה כדי שיזכה זה בפסח. וחציה שפחה וחציה בת חורין דכפו את רבה (לעיל לח:) משום דנהגו בה מנהג הפקר אע"ג דהם פושעים (1) כיון שהיתה מחזרת אחריהם ומשדלתן לזנות חשיבי כאונסים (2) ועוד דמצוה דרבים שאין.

במאי קמיפלגי

1. **דמר סבר** הקישא עדיפא **ומר סבר** גז"ש עדיפא
2. לא דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא – **רבי סבר**: שאני הכא דאיכא למיפרך - מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף לפיכך אינה מתגרשת לחצאין תאמר בעבד שיוצא בכסף.

רב יוסף

מחלוקת בכסף:

דרבי סבר והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה

רבנן סברי דברה תורה כלשון בני אדם ולעולם בשפחה גמורה משתעי.

אבל בשטר דברי הכל לא קנה.

(קושיא) לרב יוסף מיתיבי המשחרר חצי עבדו בשטר: **רבי אומר קנה** וחכ"א לא קנה.

תיובתא דרב יוסף תיובתא

אחרי דאיתותב, רב יוסף מפרש הבריייתא זו כך:

אמר לך רב יוסף פליגי בשטר וה"ה בכסף - והא דקא מיפלגי בשטר להודיעך כחו דרבי - דכח דהיתירא עדיף ליה דאפי' בשטר, דאיכא למגמר "לה" "לה" מאשה,

דלא תיפוק לחצאין, פליג.

בבריייתא למטה, רב יוסף (אחרי החזרה) ורבה מבארים אותה, כל אחד כשיטתו:

ת"ש והפדה יכול לכל שכולה פדויה ונתארכה לעבד עברי, וקאמר דלא יומתו מחמת ניאוף **ת"ל** לא נפדתה

אי לא נפדתה יכול לכל דלא נפדתה כלל, ואפ"ה מיחייב אשם אביאה ידיה הואיל ונתייחדה לעבד עברי שמותר בשפחה **ת"ל** והפדה

[רישא] הא כיצד פדויה ואינה פדויה : בכסף ובשוה כסף

ואין לי אלא בכסף בשטר מנין **ת"ל** והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן **לה** ולהלן הוא אומר וכתב **לה** ספר כריתות מה להלן בשטר אף כאן בשטר

אין לי אלא חציו בכסף או כולו בשטר

[סיפה] חציו בשטר מנין **ת"ל** והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף: מה כסף בין כולו בין חציו, אף שטר נמי בין כולו בין חציו.

הא מני ?

א. רב יוסף : רבי היא

ב. רבה רישא דברי הכל - וסיפא רבי

ג. רב אשי שסובר כרבה, דפליגי בשטר, הא רבי היא.

[עד כאן דף מא עמוד ב]